

Nederlands actieplan duurzame gewasbescherming

Dit actieplan laat zien hoe Nederland verduurzaming van gewasbeschermingsbeleid vorm geeft en verder uitwerkt. Het actieplan geldt voor de periode 2013-2018.

Het opstellen van het actieplan is voorgeschreven in de Richtlijn duurzaam gebruik pesticiden (2009/128/EG). Voor de volgorde van onderwerpen in het actieplan is daarom de volgorde van de artikelen van de Richtlijn aangehouden.

Inleiding

Een duurzame land- en tuinbouw voorziet in de behoeften van de huidige generatie, zonder dat daarmee de behoeften van toekomstige generaties, zowel hier als in andere delen van de wereld, in gevaar worden gebracht. Daarbij is sprake van een ideaal evenwicht tussen ecologische, economische en sociale belangen. Een land- en tuinbouw die bijdraagt aan een gezonde aarde met welvarende bewoners en goed functionerende ecosystemen is duurzaam.

Binnen dit begrip 'duurzaamheid' worden de ecologische belangen geborgd door bevordering van weerbare teelten, vermindering van emissies naar het milieu, en door versterking van ecosystemen. Daarnaast zal Nederland de positie van haar agrosectoren versterken. Door ruimte te bieden aan ondernemerschap, stimulering van innovatie en een goede concurrentiepositie. De belangen van burgers worden gegarandeerd door acties en maatregelen ter bescherming van de menselijke gezondheid en de kwaliteit van de leefomgeving.

Deze belangen spelen allen hun rol in het gewasbeschermingsbeleid.

De *Verordening toelating gewasbeschermingsmiddelen* stelt regels voor de toelating en het op de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen, het gebruik en de controle ervan.

Aanvullend stelt de *Richtlijn duurzaam gebruik pesticiden* een kader voor een duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, door vermindering van risico's en effecten van het gebruik, door bevordering van het gebruik van geïntegreerde plaagbestrijding en door bevordering van alternatieve benaderingswijzen of technieken (zoals niet-chemische alternatieven voor gewasbeschermingsmiddelen).

Dit actieplan beperkt zich tot de maatregelen en acties die leiden naar een duurzaam gebruik van gewasbescherming. Leidend zijn hierbij de beginselen van het milieurecht, zoals het inzetten van de beste beschikbare technieken (haalbaar, betaalbaar, effectief).

Hieronder wordt geschetst hoe de artikelen 5 tot en met 15 van de Richtlijn worden uitgevoerd.

Aanpak

Overheden, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor uitvoering van het actieplan. Voor realisatie van ambities en doelstellingen zijn in de eerste plaats bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties aan zet. Als werkwijze wordt een 'ketenaanpak' gehanteerd, met acties vanaf het begin van de productieketen tot en met de consument. Bij lokale normoverschrijdingen wordt de ketenaanpak gecombineerd met een 'gebiedsgerichte aanpak', waarin acties, verantwoordelijkheden en maatregelen over de betrokkenen worden verdeeld.

De overheid faciliteert en stimuleert. In gevallen waarin de Richtlijn daarvoor ruimte biedt, wordt een 'getrapte aanpak' gehanteerd. Regelgeving wordt toegepast, indien communicatie en vervolgens (financiële) stimulering tot onvoldoende succes leiden.

De totstandkoming van het actieplan viel samen met de start van de integrale herziening van het gehele Nederlandse gewasbeschermingsbeleid. Daarbij is gebruik gemaakt van een serie adviezen van maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven. Ook inspraak op het ontwerp-actieplan heeft waardevolle aanbevelingen en aanvullingen opgeleverd.

Opleiding – artikel 5

Sinds 1996 heeft in Nederland iedereen die gewasbeschermingsmiddelen gebruikt, verkoopt of in bezit heeft een Bewijs van vakbekwaamheid ('licentie') nodig. Er zijn meerdere soorten ('niveaus') Bewijzen van vakbekwaamheid, waarin rekening wordt gehouden met de

verschillende taken en verantwoordelijkheden van de toepassers. Dit opleidingssysteem werkt goed.

Uitzonderingen op de verplichting gelden voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen voor niet-professioneel gebruik, en voor voorlichters die geen middelen verkopen. Die voorlichters hebben wel toegang tot de opleiding, maar zijn niet verplicht die te volgen. Anders dan voorheen moeten ook personen die eenvoudige handelingen met een beperkt risico verrichten, beschikken over een bewijs van vakbekwaamheid. Zij volgen een veiligheidsinstructie op de werkplek. Dat bewijs van vakbekwaamheid geeft geen recht op het kopen van gewasbeschermingsmiddelen.

Bureau Erkenningen te Ede is aangewezen als bevoegde autoriteit voor uitvoering van de regelgeving. Het bewijs van vakbekwaamheid geldt voor een periode van 5 jaar en het Bureau Erkenningen verlengt het bewijs indien de houder bewijst over voldoende kennis te beschikken, door het volgen van bijscholingscursussen of door nogmaals examen af te leggen. De opleidingsonderwerpen uit de Richtlijn duurzaam gebruik zijn in regelgeving geïmplementeerd; uitvoering in de praktijk zal binnen de gestelde termijnen plaatsvinden.

Nederland zal zich er voor inzetten dat opleidingen en bewijzen van vakbekwaamheid in de praktijk ook wederzijds worden erkend.

Website Bureau Erkenningen: www.erkenningen.nl, met informatiebrochure in Nederlands, Engels en Duits.

Verkoop van gewasbeschermingsmiddelen – artikel 6

Een distributeur is verplicht ervoor zorg te dragen dat op het moment van verkoop voldoende personeel beschikbaar is om klanten te informeren over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en de risico's voor mens en milieu. Dat personeel moet beschikken over een bewijs van vakbekwaamheid. Verkoop vindt alleen plaats aan personen die over het juiste bewijs van vakbekwaamheid beschikken.

De distributeur geeft voorlichting over:

- het juiste gebruik van een gewasbeschermingsmiddel;
- de risico's van dat gebruik voor de gezondheid en voor het milieu, en
- de geldende veiligheidsinstructies voor het gewasbeschermingsmiddel.

Uitzondering op deze informatieverplichting geldt voor distributeurs die uitsluitend middelen voor niet-professioneel gebruik verhandelen. In dat geval is de producent van het gewasbeschermingsmiddel verantwoordelijk voor het informeren van de gebruiker. De producent stelt de informatie beschikbaar en vermeldt deze informatie tevens op zijn website of in andere media. De retail zorgt ervoor dat de informatie op het moment van verkoop van het gewasbeschermingsmiddel aan de klant wordt verstrekt. De informatie is eenvoudig te begrijpen en betreft de gebruiksrisico's voor de gezondheid van mens en dier of voor het milieu. Aan de orde komt in ieder geval blootstelling, veilige opslag, veilig gebruik en veilige verwijdering van restanten volgens de geldende regels. Tevens wordt informatie verschaft over alternatieve bestrijdingsmethoden die minder risico opleveren.

Niet-professioneel gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, die overeenkomstig Richtlijn 1999/45/EG zijn ingedeeld als giftig, zeer giftig, kankerverwekkend, mutageen of vergiftig voor de voortplanting, is niet toegestaan.

Informatie en bewustmaking – artikel 7

Gewasbeschermingsmiddelen zijn in meer of mindere mate giftig. Het zijn meestal 'gevaarlijke stoffen', zoals bedoeld in het milieurecht. Het brede publiek wordt over nut en noodzaak geïnformeerd via bewustwordingscampagnes en berichten in de media. Dat gebeurt door de overheid en veelal ook door belangenorganisaties.

De informatie moet 'precies en evenwichtig' zijn. Deskundige instellingen zoals het Nationaal Vergiftigingen Informatie Centrum (NVIC) te Utrecht, het Voedingscentrum en Wageningen UR vervullen daarin een belangrijke rol.

Websites: www.rivm.nl (NVIC), www.voedingscentrum.nl (Nederlandse en Engelse taal), en www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/bestrijdingsmiddelen/gewasbeschermingsmiddelen (in Nederlandse en andere talen).

Keuring van spuitapparatuur – artikel 8

Sinds 1997 moet in Nederland spuitapparatuur worden gekeurd, tot 2011 betrof dat alleen veldspuiten en boomgaardspuiten. Doel is de 'optimale, bedrijfszekere en veilige inzet van machines voor de gebruiker en zijn omgeving'. Dit keuringssysteem werkt goed.

Die keuringsverplichting is uitgebreid. Uitzondering op de verplichte keuring geldt voor eenvoudige apparatuur zoals rugspuiten en handgedragen spuiten.

De onafhankelijke Stichting Kwaliteitseisen Landbouwtechniek te Wageningen is aangewezen als bevoegde autoriteit voor uitvoering van de regelgeving. De keuringsfrequentie voor bestaande en nieuwe apparatuur is eens per drie jaar, overeenkomstig het huidige beleid. Voor enkele typen spuitapparatuur, waaraan beperkte risico's zijn verbonden, zal een keuringsfrequentie gaan gelden van zes jaar. Keuringen door buitenlandse keuringsinstituten worden in beginsel in Nederland erkend.

De keuringseisen uit de Richtlijn duurzaam gebruik zijn in regelgeving geïmplementeerd. Uitvoering in de praktijk zal binnen de gestelde termijnen plaatsvinden.

Website Stichting Kwaliteitseisen Landbouwtechniek: www.skлкеuring.nl, in de Nederlandse en de Engelse taal.

Spuiten vanuit de lucht – artikel 9

Spuiten met behulp van een luchtvaartuig is verboden.

De minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie kan vrijstelling verlenen in een noodsituatie, mits uitzonderlijke omstandigheden dat noodzakelijk maken. Daarin wordt de Richtlijn duurzaam gebruik gevolgd.

Voorlichting van het publiek – artikel 10

In de toelatingsbeoordeling wordt ervan uitgegaan dat de risico's voor omwonenden en passanten lager zijn dan voor toepassers. In de Ruimtelijke Ordening wordt onafhankelijk daarvan uitgegaan van een ruimtelijke scheiding tussen woonbestemmingen en percelen waar gewasbeschermingsmiddelen mogen worden toegepast.

Burgers houden echter zorgen over de humane effecten van gewasbeschermingsmiddelen op hun gezondheid.

De Gezondheidsraad is gevraagd advies uit te brengen over blootstelling van omwonenden aan gewasbeschermingsmiddelen, mogelijke gezondheidsrisico's en de mogelijkheid en nut van een bevolkingsonderzoek. Vervolgactiviteiten worden op het advies van de Gezondheidsraad afgestemd.

Producenten van gewasbeschermingsmiddelen, branche-organisaties in de landbouw en andere betrokkenen zullen de communicatie tussen bedrijven en omwonenden stimuleren, vergelijkbaar met het 'good neighbour initiative' in het Verenigd Koninkrijk. Dit initiatief adviseert telers concreet over het rekening houden met omwonenden bij het toepassen van gewasbeschermingsmiddelen en helpt omwonenden om inzicht te krijgen in het toepassen van gewasbeschermingsmiddelen in hun omgeving. Op deze manier moet het wederzijds begrip tussen telers, omwonenden en passanten worden vergroot.

Bescherming aquatisch milieu en drinkwater – artikel 11

De uitvoering van het gewasbeschermingsbeleid 2004-2010 heeft de berekende milieubelasting van het oppervlaktewater met 85% doen afnemen. Ook het totale gebruik is afgenomen. Dit blijkt echter onvoldoende om de waterkwaliteitsdoelstellingen van de Kaderrichtlijn Water te bereiken.

Het accent wordt daarom beleidsmatig nog sterker gelegd op risicoreductie. Daarbij wordt aangesloten bij de systematiek en termijnen van de Kaderrichtlijn Water. Nederland kiest ervoor de doelstellingen uit de Kaderrichtlijn Water gefaseerd te bereiken, uiterlijk in 2027:

- Kwaliteit oppervlaktewater, voor 'KRW-waterlichamen' waarover wordt gerapporteerd: 2027: geen normoverschrijdingen.

- Kwaliteit oppervlaktewater op locaties, bestemd voor drinkwaterproductie: 2027: geen normoverschrijdingen op innamepunten.

Nederland stelt sinds 2000 algemene regels die gericht zijn op een duurzame gewasbescherming in de akkerbouw en vollegrondstuinbouw (open teelten) en de 'glastuinbouw' (bedekte teelt; sinds 1994). Voor de open teelten gaat het vooral om toepassing van teeltvrije bufferstroken en het gebruik van driftreducerende technieken en spuitdoppen. Vanwege het specifieke karakter van de glastuinbouw, zijn maatregelen in deze sector gericht op 'beperken gebruik, bevorderen hergebruik en saneren restlozing'.

Het erf, waar gewasbeschermingsmiddelen (en andere bedrijfsmiddelen) worden bewaard of aangemaakt en apparatuur wordt gereinigd, is vaak met watergangen omringd. Maatregelen op het erf ter bescherming van het oppervlaktewater komen hierna, onder 'artikel 13' aan de orde.

Nederland is waterrijk.

De doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water zijn nog niet gerealiseerd.

Naast de maatregelen ter uitvoering van de Kaderrichtlijn Water worden daarom de volgende specifieke maatregelen getroffen:

- *Introductie van het 'emissiereductieplan'*
Overheid en bedrijfsleven hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid bij het tegengaan van normoverschrijdingen. Indien op basis van monitoringsgegevens een verband aannemelijk is tussen normoverschrijding en toepassing, wordt een emissiereductieplan opgesteld en uitgevoerd. De toelatinghouder is primair verantwoordelijk voor het opstellen van dit plan en regisseert het proces van de uitvoering. De overheid verzorgt een adequate monitoring, die de komende jaren -waar nodig- verder geoptimaliseerd wordt. Van toepassers wordt medewerking verwacht om de normoverschrijdingen te beëindigen.
- *Vermindering van de verwaaiing (drift) naar oppervlaktewater*
Agrarische sectoren hebben aangekondigd de drift van gewasbeschermingsmiddelen verder te verminderen. Zij hebben verzocht in regelgeving op te nemen dat technieken worden toegepast die, waar mogelijk, ten minste leiden tot 75% driftreductie op het gehele perceel (in plaats van 50% reductie langs oppervlaktewater). Uiterlijk in 2017 wordt na evaluatie beoordeeld of voor driftreductie verdere maatregelen ter bescherming van het oppervlaktewater nodig zijn.
- *Sluiting waterkringloop in de glastuinbouw*
In de bedekte teelt wordt zeer intensief en efficiënt geteeld, onder geconditioneerde omstandigheden. Per oppervlakte-eenheid komen veel gewasbeschermingsmiddelen in het milieu (vooral oppervlaktewater) terecht, vergeleken met de open teelten. Voor de glastuinbouw worden maatregelen geïntroduceerd om de emissies van gewasbeschermingsmiddelen naar oppervlaktewater te verminderen. Het betreft maatregelen in de bedrijfsvoering, zoals planning van het lozingsmoment nadat gewasbeschermingsmiddelen zijn toegediend, en zuiveringstechnieken op de lozing van spuiwater.
- *Geen gebruik van 'prioritaire gevaarlijke stoffen'*
Het gebruik van een gewasbeschermingsmiddel dat een 'prioritaire gevaarlijke stof' bevat, als bedoeld in de Kaderrichtlijn Water, is niet toegestaan in de nabijheid van oppervlaktewater of in grondwaterbeschermingsgebieden.

Vermindering gebruik, risico's in specifieke gebieden – art. 12

In het algemeen geldt dat bepaalde maatregelen van toepassing zijn op meerdere artikelen uit de Richtlijn. Maatregelen ter bescherming van het brede publiek kunnen bijvoorbeeld ook de emissies naar oppervlaktewater verminderen.

Gebieden die door het brede publiek of kwetsbare groepen worden gebruikt

Onkruidbestrijdingsmiddelen die op verhardingen worden toegepast, blijken in de praktijk af te spoelen naar het oppervlaktewater en kunnen daardoor leiden tot verslechtering van de oppervlaktewaterkwaliteit en overschrijdingen van drinkwaternormen. Indien zij in de

openbare ruimte worden toegepast, zijn de risico's van blootstelling aan het brede publiek relatief hoog.

Chemische onkruidbestrijding op verhardingen buiten de landbouw is nu alleen toegestaan met inachtneming van emissiereducerende maatregelen. De afgelopen jaren zijn met succes meerdere 'niet-chemische' technieken geïntroduceerd, die in de praktijk breed worden toegepast.

Vanwege voortdurende overschrijdingen van de drinkwaternormen en ter bescherming van kwetsbare groepen worden verdergaande maatregelen overwogen. Daartoe vindt nog onderzoek plaats.

Grensoverschrijdende verontreinigingen zullen met andere lidstaten worden besproken.

Ook op sport- en recreatieterreinen worden gewasbeschermingsmiddelen gebruikt. Beoordeeld zal worden of hier beleid voor ontwikkeld moet worden.

Gemeenten stellen in bestemmingsplannen (Ruimtelijke Ordening) regels die mede strekken ter bescherming van omwonenden. In het belang van een 'goede ruimtelijke ordening' worden bij vestiging van een bestemming afstanden (van tien tot vijftig) meter aangehouden tussen een agrarische en een woonbestemming.

b. Beschermde gebieden als aangewezen in Kaderrichtlijn Water, Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn

Ter uitvoering van de Kaderrichtlijn Water worden stroomgebiedbeheerplannen uitgevoerd. De plannen beschrijven hoe en op welke termijn de doelen voor ecologische kwaliteit en drinkwaterkwaliteit van de wateren worden bereikt. Daarnaast en daarmee in samenhang worden beheerplannen ter uitvoering van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn gehanteerd. Deze beheerplannen beschrijven hoe en op welke termijn de instandhoudingsdoelstellingen in deze richtlijnen worden gerealiseerd.

Maatregelen met betrekking tot het duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen vinden in die (beheer)plannen hun plaats.

c. Recent behandelde gebieden

De toepasser dient andere personen op het bedrijf, zoals werknemers, te informeren welke arealen recent zijn behandeld en hen te attenderen op de wachttermijn voor herbetreding.

Hantering en opslag gewasbeschermingsmiddelen, behandeling verpakkingen en restanten – artikel 13

De opslag van (restanten van) gewasbeschermingsmiddelen moet plaatsvinden boven een vloestofdichte vloer of in een vloestofdichte lekbak. Die vloer of lekbak is onbrandbaar, hittebestendig en ongevoelig voor inwerking van de middelen.

Om schade door lekkage te voorkomen, beschikt de opslag over een opvangvoorziening met een inhoud die groter is dan de inhoud van de grootste verpakking.

Lozing naar oppervlaktewater of gemeentelijke riolering is verboden. In de ruimte waar gewasbeschermingsmiddelen worden aangemaakt zijn dan ook geen afvoervoorzieningen zoals putten aangebracht.

Afvalwater dat bij reiniging van spuitapparatuur ontstaat, mag op niet-beteeld terrein worden geloosd. Ook hiervoor geldt dat lozing naar oppervlaktewater of gemeentelijke riolering is verboden. Onderzoek naar biologische zuivering van het afvalwater is in een vergevorderd stadium en is perspectiefvol.

Sinds het begin van de jaren negentig reinigen bedrijven lege verpakkingen, zodanig dat minder dan 0,01% van het oorspronkelijke gewicht van de inhoud in de verpakking achterblijft. Afhankelijk van de aard van het gewasbeschermingsmiddel, wordt de verpakking vervolgens aangeboden als 'bedrijfsafval' of als 'chemisch afval'. Daarvoor is een netwerk van inzamelingslocaties ingericht. De wijze van verwijdering staat op de verpakking vermeld. Niet-aangebroken verpakkingen worden desgewenst door de distributeur teruggenomen. Aangebroken verpakkingen worden ingeleverd bij de erkende afvalverwerker.

Geïntegreerde gewasbescherming – artikel 14

In de afweging welke van de beschikbare gewasbeschermingsmethoden wordt ingezet, wordt uitgegaan van een 'getrapte aanpak'. Er vindt een zorgvuldige afweging plaats van alle beschikbare gewasbeschermingsmethoden, zodanig dat het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen tot economisch en ecologisch verantwoorde niveaus wordt beperkt en het risico voor de gezondheid van mens en milieu wordt beperkt. De afgelopen jaren is sterk ingezet op kennisontwikkeling en kennisoverdracht over geïntegreerde gewasbescherming, via (demonstratie-)projecten, adviesdiensten, introductie van beslissingsondersteunende systemen, opleiding en nascholing, informatieve websites en tijdschriftartikelen.

Om te bereiken dat alle professionele gebruikers in 2014 de beginselen van geïntegreerde gewasbescherming toepassen, ligt het accent de komende jaren op de bredere verspreiding van kennis en methoden en de verdere ontwikkeling van nieuwe geïntegreerde methoden. Distributeurs spelen daarin een belangrijke rol. De beschikbare methoden worden door bedrijfsleven en overheid 'geborgd', bij voorbeeld door certificering, financiële (en fiscale) stimulering, koppeling aan het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid of door regelgeving. Daarmee wordt bevorderd dat de methoden breed in de praktijk worden toegepast.

Website: www.gewasbeschermingsmaatregelen.nl, in Nederlandse taal.

Indicatoren – artikel 15

Nederland zal HAIR2010 gebruiken om onder andere de trends in de milieubelasting van oppervlaktewater en het gebruik te berekenen. Voor de evaluatie van dit actieplan wordt deze indicator overigens verfijnd, waarbij gebruik gemaakt wordt van de Nederlandse indicator 'NMI-3'. Daarmee kunnen situaties in een bepaald gebied meer gedetailleerd worden geanalyseerd.

Water is van levensbelang.

Naast monitoring op grond van de Kaderrichtlijn Water voert de Nederlandse overheid in gebieden met specifieke waterkwaliteitsproblemen gerichte monitoringsonderzoeken uit. Normoverschrijdingen worden bij voorkeur niet met algemene regels maar met een gebiedsgerichte en stofspectifieke aanpak ongedaan gemaakt.

Bijlage

Bij gelegenheid van de notificatie van het Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden heeft Nederland aangegeven in welke regelgeving de Richtlijn duurzaam gebruik is geïmplementeerd. Deze transponeringstabel is als bijlage aan het actieplan toegevoegd:

	Artikel uit de Richtlijn duurzaam gebruik	Artikel in nationale wetgeving
4	nationaal actieplan	Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden: 81a
5	Opleiding	Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden: 17 en 18
6	verkoop gewasbeschermingsmiddelen	
	- eerste en tweede lid	Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden: 71 en 73
	- derde lid	Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden: 25b
7	informatie en bewustmaking	behoeft geen implementatie in regelgeving
8	keuring van spuitapparatuur	Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden: 32b
9	spuiten vanuit de lucht	Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden: 29 en 77
10	voorlichting van het publiek	behoeft geen implementatie in regelgeving
11	bescherming aquatisch milieu en drinkwater	
	- eerste lid	dezelfde artikelen als het tweede lid
	- tweede lid, onderdeel a	Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden: 27a
	- tweede lid, onderdeel b	Lozingenbesluit open teelt en veehouderij: 13 en 15 Besluit algemene regels inrichtingen milieubeheer: 4.113b Besluit lozen buiten inrichtingen: 3.26
	- tweede lid, onderdeel c	Lozingenbesluit open teelt en veehouderij: 13 en 15 Besluit algemene regels inrichtingen milieubeheer: 3.3
	- tweede lid, onderdeel d	Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden: 27b Besluit lozen buiten inrichtingen: 3.4
12	reductie gebruik of risico's in specifieke gebieden	
	- aanhef en onderdeel a	Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden: 27c
	- aanhef en onderdeel b	Waterwet: 6.2 Lozingenbesluit open teelt en veehouderij: 13 Natuurbeschermingswet 1998: 19a en 19d
	- aanhef en onderdeel c	Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden: 27d
13	hantering en opslag gewasbeschermingsmiddelen; behandeling verpakkingen en restanten	
	- eerste lid	Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden: 2a Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden: 32a Besluit landbouw milieubeheer: par. 2.6, 2.7 en 4.8 Besluit glastuinbouw: 6 en par. 2.1 en 2.2 Arbeidsomstandighedenbesluit: 3.23, 4.6, 4.7, 8.1, 8.4 en 9.5 Lozingenbesluit open teelt en veehouderij: 17
	- tweede lid	Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden: 8 en 11
	- derde lid	Besluit landbouw milieubeheer: par. 2.6.4 en 4.8 Besluit glastuinbouw par. 2.1 en 2.2
14	geïntegreerde gewasbescherming	Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden: 26
15	indicatoren	behoeft geen implementatie in regelgeving